

رابطه امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی در میان ساکنان شهر بندرعباس

تاریخ پذیرش: 1395/12/10

تاریخ دریافت: 1395/06/15

منصوره دسترنج¹، مهدی ملّاحی²

از صفحه 47 تا 68

چکیده

زمینه و هدف: اعتماد اجتماعی به‌عنوان شرط اصلی ایجاد یک جامعه سالم و نظم اجتماعی و نیز متغیر امنیت اجتماعی به‌مثابه نیاز اساسی انسان مورد توجه اندیشمندان و صاحب‌نظران علوم انسانی و اجتماعی قرار گرفته است. این پژوهش با هدف بررسی رابطه امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی در میان ساکنان شهر بندرعباس انجام شده است.

روش‌شناسی: این پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از تکنیک پرسش‌نامه انجام گرفت. جامعه آماری، شهروندان بالای 18 سال ساکن شهر بندرعباس بود که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای 375 نفر به‌عنوان حجم نمونه مورد بررسی قرار گرفتند. اعتبار پرسش‌نامه به روش صوری و پایایی آن به کمک آماره آلفای کرونباخ سنجیده شد. تحلیل اطلاعات از طریق نرم‌افزار SPSS انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد میان متغیرهای ابعاد پنج‌گانه امنیت اجتماعی (سیاسی، مالی، جانی، عمومی، قضایی) با اعتماد اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. در تحلیل رگرسیون چندمتغیره، پس از وارد شدن همه متغیرها، درنهایت چهار بعد امنیت اجتماعی (امنیت جانی، مالی، عمومی، سیاسی) وارد معادله شد و با توجه به مقدار ضریب تعیین (R^2)، این متغیرها 20/2 درصد از تغییرهای متغیر وابسته را تبیین کردند.

نتیجه‌گیری: هر چه اعتماد اجتماعی در بین افراد جامعه بیشتر باشد، احساس امنیت اجتماعی نیز ارتقاء خواهد یافت؛ بنابراین، برای ایجاد اعتماد اجتماعی باید شرایطی فراهم شود تا مردم کنار یکدیگر احساس امنیت کنند.

واژه‌های کلیدی: امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت عمومی، امنیت انتظامی، شهرستان بندرعباس.

1- عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه پیام‌نور، (نویسنده مسئول) m_dastranj@pnu.ac.ir

2- عضو هیئت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام‌نور

مفهوم اعتماد اجتماعی¹ از مفاهیم کلیدی علوم اجتماعی است. بر این مبنا، اندیشه بسیاری از کلاسیک‌های جامعه‌شناسی را به خود معطوف داشته است. اعتماد را می‌توان مهم‌ترین رویکرد نظم و محور تفکرات جامعه‌شناسانی نظیر دورکیم² و تونیس³ قلمداد کرد. از آن‌جا که اعتماد، پیش‌شرط هر تعامل اجتماعی مؤثر محسوب می‌شود، باعث پیدایش آرامش و امنیت روانی می‌شود؛ بنابراین، امنیت و احساس امنیت با مفهوم اعتماد مرتبط است. احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود. در واقع، زمانی که فرد احساس کند در جامعه و تعاملات اجتماعی خطری جان، مال یا سلامتی وی را مورد تهدید و تعرض قرار نمی‌دهد، می‌توان گفت فرد دارای احساس امنیت است؛ بنابراین درجه اعتماددوری فرد به دیگران مشخصه مناسبی برای تعیین درجه احساس امنیت وی تلقی می‌شود (میری آشتیانی، 1383). در زمینه امنیت و ضرورت آن برای زندگی، همین بس که دانشمندان آن را به‌مثابه یکی از نیازهای اساسی انسان در نظر می‌گیرند؛ از این‌رو، امنیت اجتماعی برای آحاد جامعه از بسیاری از موضوعات دیگری که ممکن است مهم تلقی شود، ضروری‌تر است. بنابراین، احساس امنیت به‌عنوان یک متغیر اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی و فردی قرار گیرد. از جمله عواملی که بر احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه تأثیر می‌گذارد، می‌توان به اعتماد اجتماعی اشاره کرد. از آن‌چه گفته شد چنین بر می‌آید که تقویت اعتماد اجتماعی ابزار مناسبی در جهت افزایش احساس امنیت اجتماعی خواهد بود؛ بنابراین ضرورت مطالعه علمی و دقیق مقوله اعتماد اجتماعی و توجه نقش عوامل تأثیرگذار در میزان اعتماد اجتماعی از جمله امنیت اجتماعی جالب توجه است. مطالعه حاضر در نظر دارد علاوه بر تعیین میزان اعتماد اجتماعی و عوامل تأثیرگذار بر آن در شهر بندرعباس، رابطه امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی را در بین ساکنان شهر بندرعباس مورد بررسی قرار دهد.

1- Social Trust

2- Durkheim

3- Tonnies

بیان مسئله

یکی از شرایط اساسی ایجاد یک جامعه سالم، اعتماد اجتماعی بین اعضاء، مردم و مسئولان است. عدم وجود اعتماد میان مردم با رفتارهایی چون اعمال خشونت، جرم و... همراه است (بهزاد، 1384). در واقع فقدان اعتماد بین اعضای جامعه، نظم اجتماعی موجود را مختل می‌کند و مانع از جریان صحیح کنش‌های اجتماعی می‌شود. در چنین فضای اجتماعی فرد احساس خطر، ناامنی، ترس و وحشت می‌کند و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی فضایی ناامن برای فرد به وجود می‌آورد (گروسی و همکاران، 1386: 32-33)؛ بنابراین امنیت و احساس امنیت با مفهوم اعتماد مرتبط است. امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایه‌ای فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، 1383: 32). احساس ناامنی در جامعه، موجب کاهش سطح بهداشت روانی شده و تحقق این ناامنی، سلب اعتماد اجتماعی را پدید می‌آورد. در چنین شرایطی، جامعه دچار گسست‌هایی در شبکه روابط اجتماعی می‌شود. در واقع احساس ناامنی سبب به وجود آمدن تنش، اضطراب، بی‌قراری و حتی بیماری‌های روانی خواهد شد (بیات، 1388: 17).

با توجه به آن چه گفته شد، شناخت عوامل مؤثر بر اعتماد اجتماعی در بین ساکنان شهر بندرعباس و رابطه آن با امنیت اجتماعی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است؛ چرا که اعتماد اجتماعی موجب امنیت می‌شود. بنابراین در این پژوهش تلاش می‌شود تا به بررسی عوامل مؤثر بر اعتماد اجتماعی و رابطه آن با امنیت اجتماعی پرداخته شود تا با شناخت علل و عوامل تأثیرگذار، به منظور ایجاد امنیت اجتماعی در جامعه پیشنهادهایی به فراخور پژوهش ارائه شود؛ بر این اساس، سؤال‌های این پژوهش از این قرار است: میزان اعتماد اجتماعی در شهر بندرعباس تا چه اندازه است؟ عمده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اعتماد اجتماعی در شهر بندرعباس چه عواملی هستند؟ آیا رابطه‌ای میان امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی وجود دارد؟ بنابراین، هدف اصلی پژوهش، سنجش میزان اعتماد اجتماعی پاسخ‌گویان و میزان امنیت اجتماعی آن‌ها می‌باشد.

مبانی نظری

از دیدگاه کارکردگرایان، وقتی اعتماد و بی‌اعتمادی در نظام هنجاری و فرهنگی جای می‌گیرد، هر کدام کارکردها و کژکارکردهای مربوط به خود را دارند. فرهنگ اعتماد معمولاً افراد را به همکاری و وحدت سوق می‌دهد. فرهنگ اعتماد زمانی دارای کژکارکردی است که دچار رکود بوده، در مقابل عوامل سلب اعتماد و رواج بی‌اعتمادی از خود واکنشی نشان ندهد (زتومکا، 1386: 129). بر اساس منطق تونیس، اعتماد مبنای انسجام اجتماعی است و ارزش‌های دینی و اخلاقی آن را تقویت می‌کنند که به نوبه خود روابط را تسهیل می‌کند (میزتال¹، 1380: 59). تالکوت پارسونز² عامل ایجاد اتحاد و انسجام اجتماعی و ثبات و نظم را اعتماد می‌داند. پارسونز چهار بعد برای نظم اجتماعی طرح می‌کند که عبارتند از ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی؛ او برای عنصر امنیتی به‌عنوان یکی از شاخص‌های سیاست چهار بعد در نظر می‌گیرد که عبارتند از امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری و امنیت جمعی؛ بنابراین بر اساس این تحلیل می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در صورت آسیب دیدن فرهنگ گروهی، رابطه زور بین اعضای آن گروه‌ها حاکم شده و در نتیجه چنین رابطه‌ای امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری و امنیت جمعی مورد تهدید قرار می‌گیرد و در کل، میزان احساس امنیت اجتماعی کاهش یافته و در نتیجه میزان اعتماد تعمیم‌یافته تقلیل می‌یابد. پاتنام³ معتقد است اعتماد اجتماعی برای پاسخ‌گویی به اشکال مختلف ایجاد سیاست‌ها، از قبیل سیاست‌های گفتگو، رأی‌گیری، حمایت یک حزب سیاسی و مانند آن‌ها مطرح شده است (پاتنام، 2000: 137). به نظر پاتنام انسان‌های جامعه هر چه بیشتر با افراد دیگر در تعامل بوده و ارتباط متقابل داشته باشند، بیشتر به یکدیگر اعتماد متقابل دارند (پاتنام، 1995: 665). از نظر فوکویاما⁴ شبکه اعتماد عبارت است از گروهی که بر اساس اعتماد متقابل به یکدیگر از اطلاعات، هنجارها و ارزش‌های یکسانی در تبادلات فی‌مابین خود استفاده می‌کنند. از این‌رو، اعتماد متقابل نقش زیادی در تسهیل فرایندها و کاهش هزینه‌های مربوط به این‌گونه تبادلات دارد (علوی، 1380:

1- Misztal

2- Talcott Parsons

3 - Putnam

4 - Fukuyama

34). از نظر رونالد اینگلهارت¹ اعتماد اجتماعی نقش بسیار مهمی در حیات سیاسی و اقتصادی ایفا می‌کند. او معتقد است که اعتماد اجتماعی متقابل یکی از پیش نیازهای فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می‌شود. اعتماد در ایجاد حس مشارکت و تعاون نقش مؤثری دارد (اینگلهارت و آبرامسون²، 1373: 24). نظریه پردازان کلان‌نگر از جمله پاتنام، فوکویاما و اینگلهارت اعتماد را به‌عنوان ویژگی روابط اجتماعی یا ویژگی نظام اجتماعی و به‌طور کلی به‌عنوان یک ویژگی جمعی مفهوم‌سازی می‌کنند. در مقابل نظریه‌های کلان اعتماد، نظریه‌های خرد در تحلیل و بررسی اعتماد به عوامل فردی و خرد توجه دارند؛ یعنی عواملی که متأثر از برخوردها، مبادلات یا ویژگی‌های زیستی، روانی و شخصیتی فرد یا افراد است. به اعتقاد گیدنز³، اعتماد نوعی پدیده عام و حیاتی در توسعه شخصیت است. اعتماد، در جلوه‌های عمومی خود به‌طور مستقیم مرتبط با دستیابی به نوعی احساس امنیت است (ذاکری هامانه، 1390: 115). گیدنز در بحث از اعتماد بنیادین ریشه اعتماد را در اطمینان به اشخاص صالح و معتبر مربوط می‌داند که معمولاً از نخستین تجربیات کودک حاصل می‌شود. اعتماد بنیادین، اضطراب را کاهش داده و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها را در ذهن فرد تداعی می‌کند (گیدنز، 1377: 323). بوزان⁴ از نخستین نظریه‌پردازانی است که بحث‌های منسجمی از امنیت مطرح کرده است. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد خود را به‌عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به‌عبارتی، با جنبه‌هایی از زندگی فرد ارتباط پیدا می‌کند که هویت گروهی او را شکل می‌دهد (بوزان، 1378: 34؛ بوزان و ویور⁵، 1998: 4-5). به اعتقاد بوزان هر عامل و پدیده‌ای که باعث ایجاد اختلال در احساس تعلق و هم‌بستگی اعضای یک گروه شود، در واقع هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌شود (بوزان، 2000: 3). نیکلاس لوهمان⁶ نظریه امنیت خود را بر طبقه‌بندی جهان فردی به حوزه آشنا و حوزه ناآشنا ارائه می‌دهد. از دید لوهمان تا زمانی که فرد در حوزه آشنا زندگی می‌کند، احساس ناامنی نمی‌کند. احساس ناامنی زمانی به‌وجود می‌آید که

1- Ronald Inglehart

2- Inglehart & Abramson

3- Giddens

4- Buzan

5- Buzan & Weaver

6- Niklas Luhmann

فرد پا به دنیای ناآشنا می‌گذارد. لوهمان تنها راه حل ایجاد احساس امنیت در حوزه ناآشنا را اعتماد به سیستم‌های انتزاعی می‌داند (جالاوا¹، 2003: 3). با توجه به مبانی و دیدگاه‌های نظری مطرح‌شده، می‌توان احساس امنیت را به‌عنوان مجموعه‌ای متشکل از پنج بعد در نظر گرفت که هر بعد به‌گونه‌ای مجزا بر اعتماد اجتماعی و ابعاد آن تأثیر می‌گذارد. ابعاد پنج‌گانه احساس امنیت فضایی را ایجاد می‌کند که فرد بتواند در سایه اعتماد اجتماعی گسترش‌یافته در سطح جامعه با انگیزه و تلاش بیشتری به کار و فعالیت بپردازد. در واقع اعتماد اجتماعی برخاسته از احساس امنیت بر کلیه ابعاد زندگی انسان تأثیرگذار بوده، بی‌اعتمادی ناشی از آن موجب اختلال در نظم اجتماعی و جریان کنش اعضای جامعه می‌شود.

پیشینه پژوهش

عنایت و همکاران (1391) در پژوهشی به مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان 15 تا 29 سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج پرداخته‌اند. این مطالعه به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داد که اعتماد اجتماعی موجب افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی پاسخ‌گویان می‌شود.

یاری و هزارجریبی (1391) پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان شهر کرمانشاه» انجام داده‌اند. جامعه آماری، شهروندان بالای 18 سال شهر کرمانشاه بود که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای 390 نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش پیمایشی و پرسش‌نامه استفاده شده است. نتایج به‌دست آمده گویای آن است که بین ابعاد مختلف احساس امنیت و ابعاد اعتماد اجتماعی هم‌بستگی مستقیم وجود دارد.

بحری‌پور و رستگار خالد (1392) در پژوهشی به بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه، در بین ساکنان 18 سال و بالاتر شهرستان کاشان به انجام رسیده است. در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده و حجم نمونه

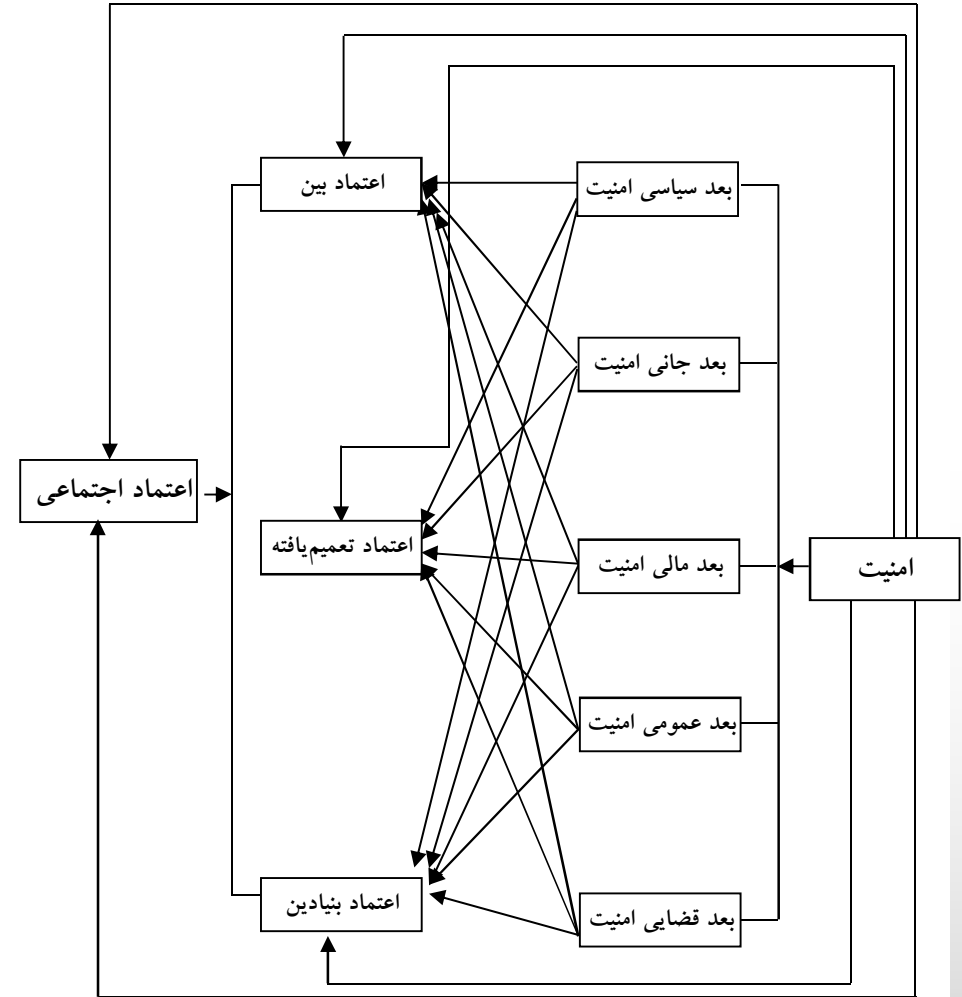
1- Jalava

مورد مطالعه 362 نفر است. نتایج پژوهش نشان داد که اعتماد اجتماعی شهروندان بر انواع احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تأثیرگذار است.

علی‌زاده اقدم و محمدی (1394) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی با ایجاد احساس امنیت انتظامی پرداخته‌اند. روش پژوهش پیمایش و از ابزار پرسش‌نامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، جوانان 19-29 ساله شهر تبریز است که با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از میان آن‌ها 400 نفر نمونه انتخاب شده‌اند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین متغیر اعتماد اجتماعی و احساس امنیت انتظامی رابطه معنی‌دار و مستقیم وجود دارد.

مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مطالعات انجام شده و جمع‌بندی رویکردها در خصوص امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی می‌توان متغیرهای مهمی را که می‌توانند در ارتباط با موضوع امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی قرار بگیرند و درصدی از واریانس آن را مورد تبیین قرار دهند مطرح نمود که همراه با آن فرضیه‌ها و مدل پژوهش مطرح شده است. بنابراین بهترین مدل تبیین‌گر درباره رابطه امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی، مدلی است که بر مبنای آن مدل، ابعاد اعتماد اجتماعی با ابعاد امنیت اجتماعی در ارتباط هستند. بر اساس این مدل، می‌توان گفت متغیر اعتماد اجتماعی با سه بعد اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته و اعتماد بنیادی در نظر گرفته شده است که هر کدام از این ابعاد تحت تأثیر ابعاد امنیت اجتماعی (امنیت سیاسی، جانی، مالی، عمومی و قضایی) قرار دارند.

متغیرهای زمینه‌ای	سن
	جنس
	میزان تحصیلات
	وضعیت اشتغال

فرضیه‌های پژوهش

- به نظر می‌رسد بین سن و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین دو گروه جنسیت زنان و مردان و میزان اعتماد اجتماعی آنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تحصیلات و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت اشتغال و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین احساس امنیت اجتماعی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین امنیت سیاسی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین امنیت عمومی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین امنیت قضایی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین امنیت جانی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین امنیت مالی و ابعاد اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادی، اعتماد بین شخصی، اعتماد تعمیم‌یافته) رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین احساس امنیت اجتماعی و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به روش پیمایش و با ابزار پرسش‌نامه انجام پذیرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل افراد 18 سال به بالای ساکن شهر بندرعباس می‌باشد که حجم

نمونه با استفاده از فرمول کوکران 375 نفر است. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. در این پژوهش برای تعیین اعتبار پرسش‌نامه از روش اعتبار صوری استفاده شده است. بدین منظور از نظریات متخصصان و کارشناسان در زمینه منطبق بودن محتوای سؤالات با ویژگی‌های مورد نظر استفاده شده است. برای پایایی متغیرها از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. با بررسی ضریب آلفای گویه‌های مربوط به هر یک از متغیرها و محاسبه ضریب آلفای نسبتاً بالای آن‌ها، انسجام درونی بالای گویه‌ها تأیید شد.

جدول شماره 1: ضریب آلفای گویه‌های مربوط به هر یک از متغیرها

نام متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
امنیت سیاسی	0/86
امنیت مالی	0/87
امنیت قضایی	0/84
امنیت عمومی	0/89
امنیت جانی	0/91
امنیت اجتماعی (کل)	0/85
اعتماد بین شخصی	0/78
اعتماد تعمیم‌یافته	0/85
اعتماد بنیادی	0/87
اعتماد اجتماعی (کل)	0/92

متغیر وابسته در این پژوهش اعتماد اجتماعی است که با سه بعد در نظر گرفته شده: 1- اعتماد بنیادی¹، 2- اعتماد بین شخصی²، 3- اعتماد تعمیم‌یافته³. جهت سنجش متغیر اعتماد اجتماعی و ابعاد آن از 13 گویه در قالب طیف لیکرت استفاده و در سطح مقیاس فاصله‌ای سنجیده شده است. متغیر مستقل در این پژوهش امنیت اجتماعی است که در پنج بعد امنیت سیاسی، امنیت مالی، امنیت جانی، امنیت عمومی، امنیت قضایی در نظر گرفته شد. جهت سنجش متغیر امنیت اجتماعی و ابعاد آن از 31 گویه در قالب طیف لیکرت استفاده و در سطح مقیاس فاصله‌ای سنجیده شده است.

1 - Basic Trust

2- Interpersonal Trust

3- Generalized Trust

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

بر اساس یافته‌های پژوهش، حدود 59/7 درصد افراد مرد و 40/3 درصد زن می‌باشند. پایین‌ترین سن 18 و بالاترین سن 50 سال می‌باشد. هم‌چنین گروه سنی 18-20 ساله با 43/7 درصد بیش‌ترین و گروه سنی 40-44 ساله با 2/1 درصد کم‌ترین درصد فراوانی افراد مورد مطالعه را تشکیل می‌دهند. میانگین سنی پاسخ‌گویان نیز 25/78 سال بوده است. مقطع تحصیلی دیپلم، بالاترین درصد (53/6 درصد) را به‌خود اختصاص داده است و کم‌ترین درصد مختص مقطع تحصیلی بی‌سواد می‌باشد. از کل جامعه آماری، 147 نفر شاغل و 228 نفر بیکار بوده‌اند که به ترتیب 39/2 و 60/8 درصد از جامعه آماری را به‌خود اختصاص داده‌اند. از نظر وضعیت تأهل 54/1 درصد افراد مورد مطالعه مجرد و 45/9 درصد متأهل بودند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند میزان اعتماد اجتماعی در بین پاسخ‌گویان به میزان 15/2 درصد در حد کم، 73/6 درصد در حد متوسط و 11/2 درصد زیاد بوده است. هم‌چنین احساس امنیت اجتماعی پاسخ‌گویان به میزان 16/3 درصد در حد کم، 65/6 درصد متوسط و 18/1 درصد زیاد بوده است.

جدول شماره 2: توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌گویان بر حسب متغیرهای پژوهش

متغیرها							
سن	فراوانی درصد	تحصیلات	فراوانی درصد	وضعیت اشتغال	فراوانی درصد	امنیت اجتماعی	فراوانی درصد
18-20 سال	164 43/7	بی‌سواد	21 5/6	شاغل	147 39/2	کم	61 16/3
21-24 سال	57 15/2	سیکل	64 17/1	بیکار	228 60/8	متوسط	246 65/6
25-29 سال	38 10/1	دیپلم	201 53/6	وضعیت تأهل	فراوانی درصد	زیاد	68 18/1
30-34 سال	38 10/1	فوق دیپلم	39 10/4	مجرد	203 54/1	اعتماد اجتماعی	فراوانی درصد
35-39 سال	54 14/4	کارشناس	28 7/5	متأهل	172 45/9	کم	57 15/2
40-44 سال	8 2/1	کارشناسی ارشد و بالاتر	22 5/9	جنسیت	فراوانی درصد	متوسط	276 73/6
45-49 سال	16 4/3		375	مرد	224 59/7	زیاد	42 11/2
کل	375 100/0	کل	100/0	زن	151 40/3	کل	375 100/0

ب) یافته‌های استنباطی

جدول شماره سه بیانگر رابطه میان سن و اعتماد اجتماعی بر اساس ضریب هم‌بستگی می‌باشد. سطح معنی‌داری برابر 0/213 است که نشان‌دهنده عدم رابطه معنی‌داری بین اعتماد اجتماعی و سن می‌باشد. در نتیجه با توجه به اطلاعات جدول، فرضیه ما مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار میان سن و اعتماد اجتماعی پذیرفته نمی‌شود.

جدول شماره 3: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان اعتماد اجتماعی با سن پاسخ‌گویان

نام متغیر	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعین	اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی‌داری
سن	0/064	0/001	8/96	-0/068	-0/064	1/55	0/213

جدول شماره چهار بیانگر تفاوت میان جنس افراد مورد مطالعه و اعتماد اجتماعی آن‌ها است. با توجه به آزمون تی، سطح معنی‌داری برابر 0/004 است که نشانگر تفاوت معنی‌داری بین دو گروه جنسیت زنان و مردان و میزان اعتماد اجتماعی می‌باشد؛ بنابراین فرضیه ما مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار میان جنسیت و اعتماد اجتماعی تأیید می‌شود. یعنی میزان اعتماد اجتماعی زنان و مردان در شهر بندرعباس با هم‌دیگر تفاوت دارد. بدین معنی که میزان اعتماد اجتماعی زنان بیشتر از مردان است.

جدول شماره 4: آزمون تفاوت میانگین اعتماد اجتماعی بر اساس جنسیت

جنس	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	اشتباه استاندارد	آزمون تی	سطح معنی‌داری
مرد	224	32/97	8/570	0/572	-9/931	0/004
زن	151	35/76	9/310	0/757		

جدول شماره پنج نتایج آزمون تفاوت میانگین اعتماد اجتماعی را بر حسب تحصیلات نشان می‌دهد. یافته‌ها حکایت از معنی‌دار بودن تفاوت میان میانگین‌هاست. با توجه به مقدار F و سطح معنی‌داری به‌دست آمده 0/001 می‌توان نتیجه گرفت که میان سطح تحصیلات و اعتماد اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.

جدول شماره 5: نتایج تحلیل واریانس اعتماد اجتماعی با تحصیلات پاسخ‌گویان

میزان تحصیلات	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	اشتباه استاندارد	مجموع مربعات	مجذور میانگین	آزمون F	سطح معنی‌داری
بی‌سواد	21	29/50	10/17	2/169	1569/461	313/892	4/062	0/001
سیکل	64	31/96	11/98	1/498				
دیپلم	201	34/12	8/09	0/571				
فوق دیپلم	39	37/28	9/02	1/444				
کارشناس	28	34/60	4/82	0/911				
کارشناس و بالاتر	22	38/52	4/76	1/038				
کل	375	34/09	8/96	0/463				

جدول شماره شش رابطه میان وضعیت اشتغال افراد و اعتماد اجتماعی آن‌ها را بر اساس آزمون تفاوت میانگین نشان می‌دهد. با توجه به آزمون تفاوت میانگین سطح معنی‌داری برابر 0/106 است که نشانگر عدم تفاوت معنی‌داری بین دو گروه شاغل و بیکار و میزان اعتماد اجتماعی می‌باشد. بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار میان وضعیت اشتغال و اعتماد اجتماعی پذیرفته نمی‌شود. یعنی میزان اعتماد اجتماعی شاغلان و بیکاران در شهر بندرعباس تفاوت چندانی با همدیگر ندارد.

جدول شماره 6: آزمون تفاوت میانگین اعتماد اجتماعی بر اساس وضعیت اشتغال

وضعیت اشتغال	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	اشتباه استاندارد	آزمون تی	سطح معنی‌داری
شاغل	147	35/00	8/10	0/668	1/619	0/106
بیکار	228	33/51	9/45	0/626		

برای بررسی آزمون رابطه بین امنیت عمومی و ابعاد اعتماد اجتماعی از آماره ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد. این آماره نشان می‌دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است. بنابراین فرضیه اثبات می‌شود بدین معنا که به میزانی که امنیت عمومی افراد افزایش می‌یابد، میزان اعتماد اجتماعی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

جدول شماره 7: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان امنیت عمومی با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین استاندارد	اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی‌داری
اعتماد بین شخصی	0/183	0/034	0/031	2/673	-0/130	-0/183	12/988	0/000
اعتماد تعمیم‌یافته	0/133	0/018	0/015	4/369	-0/153	-0/133	6/738	0/010
اعتماد بنیادی	0/160	0/026	0/023	2/820	-0/119	-0/160	9/791	0/002
اعتماد اجتماعی (کل)	0/172	0/030	0/027	8/847	-0/403	-0/172	11/347	0/001

برای بررسی رابطه بین امنیت قضایی و ابعاد اعتماد اجتماعی از آماره ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد. آماره‌های جدول نشان داد که رابطه بین امنیت قضایی و اعتماد تعمیم‌یافته و اعتماد کل معنادار است و به میزانی که امنیت قضایی افزایش می‌یابد، اعتماد تعمیم‌یافته و اعتماد اجتماعی افراد نیز افزایش می‌یابد در حالی که رابطه بین امنیت قضایی و اعتماد بین شخصی و اعتماد بنیادی معنادار نیست.

جدول شماره 8: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان امنیت قضایی با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین استاندارد	اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی‌داری
اعتماد بین شخصی	0/078	0/006	0/003	2/711	0/079	0/078	2/293	0/131
اعتماد تعمیم‌یافته	0/128	0/016	0/014	4/372	0/209	0/128	6/205	0/013
اعتماد بنیادی	0/035	0/001	-0/001	2/855	0/037	0/035	0/461	0/498
اعتماد اجتماعی (کل)	0/098	0/010	0/007	8/937	0/325	0/098	3/590	0/059

در آزمون رابطه بین امنیت جانی و ابعاد اعتماد اجتماعی (بنیادی، بین شخصی، تعمیم یافته) از آماره ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همان طور که ارقام جدول نشان می دهد رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است؛ بنابراین، این فرضیه اثبات می شود و به میزانی که امنیت جانی افراد افزایش می یابد، میزان اعتماد اجتماعی آن ها نیز افزایش می یابد.

جدول شماره 9: ضریب همبستگی پیرسون میان امنیت جانی با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی داری
اعتماد بین شخصی	0/269	0/072	0/070	2/619	0/112	29/151	0/000
اعتماد تعمیم یافته	0/370	0/137	0/135	4/095	0/250	59/174	0/000
اعتماد بنیادی	0/235	0/055	0/053	2/777	0/103	21/783	0/000
اعتماد اجتماعی (کل)	0/338	0/114	0/112	8/452	0/465	48/079	0/000

برای آزمون رابطه بین امنیت مالی و ابعاد اعتماد اجتماعی از آماره ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. آماره های جدول نشان می دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است. بنابراین فرضیه ما اثبات می شود و به میزانی که امنیت مالی افراد افزایش می یابد، میزان اعتماد اجتماعی آن ها نیز افزایش می یابد.

جدول شماره 10: ضریب همبستگی پیرسون میان امنیت مالی با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی داری
اعتماد بین شخصی	0/250	0/062	0/060	2/633	0/139	24/788	0/000
اعتماد تعمیم یافته	0/323	0/104	0/102	4/172	0/292	43/347	0/000
اعتماد بنیادی	0/144	0/021	0/018	2/827	0/085	7/941	0/005
اعتماد اجتماعی (کل)	0/280	0/078	0/076	8/621	0/516	31/711	0/000

برای بررسی رابطه بین امنیت سیاسی و ابعاد اعتماد اجتماعی از آماره ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد. آماره‌های جدول نشان داد که رابطه بین متغیر مستقل و اعتماد بین شخصی و تعمیم‌یافته معنادار است؛ بنابراین فرضیه اثبات می‌شود و به میزانی که امنیت سیاسی افزایش می‌یابد، اعتماد بین شخصی و تعمیم یافته نیز افزایش می‌یابد. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود رابطه بین امنیت سیاسی و اعتماد بنیادین و اعتماد کل معنادار نیست.

جدول شماره 11: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان امنیت سیاسی با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعیین	ضریب اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد آزمون F	سطح معنی‌داری
اعتماد بین شخصی	0/090	0/008	0/005	2/708	0/041	3/047
اعتماد تعمیم‌یافته	0/104	0/011	0/008	4/384	0/077	4/063
اعتماد بنیادی	0/085	0/007	0/004	2/847	-0/041	2/685
اعتماد اجتماعی (کل)	0/051	0/003	0/000	8/968	0/078	0/985

برای بررسی رابطه بین امنیت اجتماعی و ابعاد اعتماد اجتماعی از آماره ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد. آماره‌های جدول نشان داد که رابطه بین امنیت اجتماعی و اعتماد تعمیم‌یافته و بین شخصی و اعتماد کل معنادار است و به میزانی که امنیت اجتماعی افزایش می‌یابد، اعتماد اجتماعی افراد نیز افزایش می‌یابد. در حالی که رابطه بین امنیت اجتماعی و اعتماد بنیادی معنادار نیست.

جدول شماره 12: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان امنیت اجتماعی (کل) با ابعاد اعتماد اجتماعی

ابعاد اعتماد اجتماعی	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعین	ضریب تعین استاندارد	اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد	آزمون F	سطح معنی داری
اعتماد بین شخصی	0/219	0/048	0/045	2/653	0/041	0/219	18/740	0/000
اعتماد تعمیم‌یافته	0/290	0/084	0/082	4/218	0/088	0/290	34/336	0/000
اعتماد بنیادی	0/063	0/004	0/001	2/851	0/012	0/063	1/498	0/222
اعتماد اجتماعی (کل)	0/229	0/052	0/050	8/742	0/141	0/229	20/619	0/000

در بین متغیرهای پژوهش، متغیر احساس امنیت جانی و اعتماد تعمیم‌یافته با مقدار 0/370 بیش‌ترین هم‌بستگی را دارا بوده‌اند. احساس امنیت جانی نسبت به سایر ابعاد احساس امنیت، هم‌بستگی بیشتری (0/338) را با اعتماد اجتماعی کل نشان می‌دهد. در مقابل بین متغیرهای احساس امنیت قضایی و اعتماد بنیادی با مقدار 0/035 کم‌ترین هم‌بستگی وجود دارد. از دیگر نتایج جدول به‌دست آمده می‌توان به هم‌بستگی قوی احساس امنیت اجتماعی در همه ابعاد با اعتماد تعمیم‌یافته اشاره کرد. و در نهایت، احساس امنیت اجتماعی (کل) با مقدار 0/229 هم‌بستگی مثبتی با اعتماد اجتماعی (کل) نشان می‌دهد. بین احساس امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. سطح معنی‌داری برابر 0/000 است که نشان‌دهنده رابطه معنی‌داری بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی می‌باشد و هم‌چنین میزان هم‌بستگی پیرسون برابر 0/229 است که نشان‌دهنده شدت رابطه بین متغیرهاست در نتیجه با توجه به اطلاعات جدول، فرضیه پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار میان احساس امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی تأیید می‌شود؛ یعنی هر چه میزان احساس امنیت شهروندان در شهر بندرعباس بالا می‌رود به همان نسبت میزان اعتماد اجتماعی آنها نیز بالا می‌رود و بالعکس هر چه احساس امنیت شهروندان در شهر بندرعباس پایین‌تر می‌آید میزان اعتماد اجتماعی نیز پایین می‌آید.

جدول شماره 13: ضریب هم‌بستگی پیرسون میان امنیت اجتماعی (کل) با اعتماد اجتماعی (کل)

نام متغیر	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعین	ضریب تعین استاندارد	اشتباه استاندارد	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون F	سطح معنی داری
امنیت اجتماعی	0/229	0/052	0/050	8/742	0/141	0/229	20/619	0/000

هم‌چنان که از ارقام جدول شماره چهارده مشخص می‌شود، پس از وارد شدن متغیرها، نهایتاً چهار متغیر وارد معادله شده و بقیه متغیرها کنار گذاشته شده‌اند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، چهار متغیر مذکور، قادر به پیش‌بینی 20/2 درصد از تغییرهای واریانس میزان اعتماد اجتماعی می‌باشند.

جدول شماره 14: عناصر اصلی تحلیل چند متغیره برای پیش‌بینی متغیر وابسته به روش مرحله به مرحله¹

نام متغیر	ضریب هم‌بستگی	ضریب تعین	ضریب تعین استاندارد	اشتباه استاندارد	آزمون F
امنیت جانی	0/338	0/114	0/112	8/45	48/079
امنیت مالی	0/396	0/157	0/152	8/25	34/550
امنیت عمومی	0/425	0/181	0/174	8/15	27/282
امنیت سیاسی	0/450	0/202	0/194	8/05	23/467

جدول شماره 15: ضرایب متغیرهای معادله پیش‌بینی میزان اعتماد اجتماعی در مرحله چهارم

نام متغیر	ضریب استاندارد نشده بی	ضریب استاندارد بتا	آزمون تی	سطح معنی داری
امنیت جانی	0/465	0/338	6/934	0/000
امنیت مالی	0/391	0/212	4/328	0/000
امنیت عمومی	-0/366	-0/156	-3/302	0/001
امنیت سیاسی	-0/255	-0/169	-3/167	0/002

با توجه به جدول ملاحظه می‌شود که متغیر احساس امنیت جانی با مقدار بتای 0/338 بیش‌ترین تأثیر را بر اعتماد اجتماعی داشته است، علامت مثبت ضریب این متغیر بیانگر تأثیر مستقیم آن بر اعتماد اجتماعی است و معنای 0/338 نیز بدین صورت است که با افزایش یک واحد در میزان احساس امنیت جانی، میزان اعتماد اجتماعی 338 واحد افزایش می‌یابد. به همین ترتیب، متغیرهای احساس امنیت مالی با

1- Stepwise

مقدار بتای 0/212، احساس امنیت سیاسی با مقدار 0/169- و احساس امنیت عمومی با مقدار 0/156- به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین میزان اعتماد اجتماعی (کل) دارا هستند. مقدار ثابت¹ = 25/859

بنابراین شکل نهایی معادله با استخراج ضرایب خام (ضرایب استاندارد نشده بی) به صورت زیر می‌باشد:

$$\text{امنیت سیاسی } (-0/255) + \text{امنیت عمومی } (-0/366) + \text{امنیت مالی } (-0/391) + \text{امنیت جانی } (0/465) + Y1 = 25/859$$

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در بین ساکنان شهر بندرعباس انجام گرفت. یافته‌های پژوهش بیانگر وجود هم‌بستگی بین احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در بین ساکنان شهر بندرعباس است. نتایج پژوهش ذاکری هامانه و همکاران (1391)، یاری و هزارجریبی (1391)، تاجبخش و همکاران (1392)، بحری‌پور و رستگار خالد (1392)، وثوقی و آرام (1388) نیز بیانگر و مؤید همین مطلب است. بیشترین هم‌بستگی بین احساس امنیت جانی و اعتماد اجتماعی مشاهده شد؛ بدین معنا که هر چه احساس امنیت جانی در حد پایین‌تری باشد، به همان میزان از اعتماد اجتماعی شهروندان کاسته می‌شود. نتایج این پژوهش در این زمینه با نتایج پژوهش تاجبخش و همکاران (1392) هماهنگ است. از میان متغیرهای خصیصه‌ای، متغیرهای وضعیت اشتغال و سن رابطه معناداری با اعتماد اجتماعی افراد نداشته است در حالی که متغیر جنس و تحصیلات با اعتماد اجتماعی رابطه معناداری داشته‌اند. در نهایت بر اساس رگرسیون چند متغیره میزان هم‌بستگی متغیرهای مستقل وارد شده در مدل با متغیر وابسته (اعتماد اجتماعی) 0/450 است که نشان‌دهنده هم‌بستگی قوی بین متغیرهاست. از بین ابعاد اعتماد اجتماعی، اعتماد تعمیم یافته با بیشترین هم‌بستگی را با امنیت اجتماعی دارد و پس از آن اعتماد بین شخصی با 0/219 با امنیت اجتماعی هم‌بستگی نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش، پیشنهاداتی ارائه می‌شود.

1- Constant

با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش مبنی بر این که احساس امنیت سیاسی بر اعتماد اجتماعی تأثیرگذار می‌باشد، پیشنهاد می‌شود ترتیبی اتخاذ شود تا از راه‌های مختلف زمینه‌های مشارکت فعال مردم در امور سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی فراهم شود. فراهم کردن شرایط لازم جهت حضور تشکل‌ها و گروه‌های اجتماعی به منظور تحکیم روابط اجتماعی و ارتباط بیشتر مردم با مسئولان جامعه موجب ایجاد احساس امنیت سیاسی و روانی بیشتر و در نتیجه، افزایش اعتماد اجتماعی در جامعه می‌شود. با توجه به یافته‌های این پژوهش مبنی بر رابطه معنادار میان احساس امنیت مالی و اعتماد اجتماعی پیشنهاد می‌شود در راستای افزایش احساس امنیت اقتصادی شهروندان اقداماتی از جمله فراهم کردن شرایط عینی هم‌چون اشتغال، توزیع عادلانه‌تر امکانات جامعه، کاهش شکاف‌های درآمد و توجه به وضع معیشتی مردم صورت گیرد. با توجه به نتایج پژوهش در زمینه تأثیر احساس امنیت عمومی بر اعتماد اجتماعی پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش احساس امنیت عمومی در جهت ایجاد و فعالیت هسته‌های مردمی اقداماتی صورت گیرد. هسته‌های مردمی با به کارگیری افراد نخبه و متخصص و نظارت همگانی در تمام زمینه‌ها توسط خود مردم و گسترش و توسعه فرهنگ پیش‌گیری از وقوع جرم در سطح جامعه فعالیت کنند. این امر باعث رشد امنیت در جامعه و کاهش بزه‌کاری و در نتیجه بهبود وضعیت جامعه می‌شود.

یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد هر چه اعتماد اجتماعی در بین افراد جامعه بیش‌تر باشد، احساس امنیت نیز ارتقاء خواهد یافت. بنابراین تقویت فرهنگ اعتماد در ارتقای امنیت مؤثر است. در این زمینه جهت بسترسازی برای اعتماد و به تبع آن افزایش احساس امنیت، برنامه‌ریزان اجتماعی با تقویت پایه‌های اعتماد بنیادین در بین افراد جامعه می‌توانند اعتماد عام را در بین مردم و هم در بین نهادهای دولتی افزایش داده و از این طریق احساس امنیت را نیز تقویت کنند. از سوی دیگر نظارت بر تعاملات روزمره و کنترل آن‌ها توسط نیروی انتظامی به منظور کاهش آسیب‌پذیری روابط اجتماعی، نقش مؤثری در بالا بردن اعتماد اجتماعی دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود نیروی انتظامی با اجرای دقیق وظایف خود به بالا رفتن اعتماد اجتماعی و به تبع آن بالا رفتن احساس امنیت اجتماعی کمک کنند؛ بنابراین، برای ایجاد اعتماد اجتماعی، باید شرایطی فراهم شود تا مردم کنار یکدیگر احساس امنیت کنند.

- اینگلهارت، رونالد؛ پل، آر، آبرامسون (1373). امنیت اقتصادی و دگرگونی ارزشی. ترجمه شهناز شفیعی‌خانی، نامه پژوهش، شماره چهاردهم و پانزدهم.
- بحری‌پور، عباس؛ رستگار خالد، امیر (1392). بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان کاشان). فصل‌نامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان. سال چهارم، شماره دهم، تابستان، صص 26-9.
- بوزان، باری (1378). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بهزاد، داوود (1384). تحلیل نظری سرمایه اجتماعی در پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی. مجموعه مقالات سومین سمپوزیوم سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی. ناشر: وزارت رفاه.
- بیات، بهرام (1388). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم، فصل‌نامه انتظام اجتماعی، سال اول، شماره اول.
- تاجبخش، غلامرضا؛ جوانمرد، کرم‌اله؛ طرفی، علی‌رضا (1392). تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر حمیدیه. فصل‌نامه مطالعات امنیت اجتماعی. شماره 33، بهار، صص 45-13.
- ترابی، یوسف؛ گودرزی، آیت (1383). ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، فصل‌نامه دانش انتظامی، سال ششم، شماره دوم، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- ذاکری‌هامانه، راضیه (1390). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی: شهر یزد). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد.
- ذاکری‌هامانه، راضیه؛ افشانی، سیدعلیرضا؛ عسکری ندوشن، عباس (1391). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد. مجله جامعه‌شناسی ایران. دوره سیزدهم، شماره 3، پاییز، صص 110-83.
- زتومکا، پیوتر (1386). اعتماد، نظریه جامعه‌شناختی. ترجمه غلامرضا غفاری. تهران: شیرازه.
- علوی، بابک (1380). نقش سرمایه اجتماعی در توسعه. ماهنامه تدبیر، دوره 12، شماره 116.
- علی‌زاده اقدم، محمدباقر؛ محمدی، الناز (1394). بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی با ایجاد احساس امنیت انتظامی (مورد مطالعه: جوانان 19-29 ساله شهر تبریز). فصل‌نامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی. سال پنجم، شماره دوم (پیاپی 17). تابستان، صص 18-1.

- عنایت، حلیمه؛ موحد، مجید؛ حیدری، الهرحم (1391). مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان 15 تا 29 سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره 45، بهار، صص 81-104.
- گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال؛ شاهرخی، احسان (1386). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت). فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره دوم، صص 26-39.
- گیدنز، آنتونی (1377). پیامدهای مدرنیته. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز.
- میری آشتیانی، الهام (1383). بحران امنیت اجتماعی در ایران. ماهنامه برداشت اول، سال سوم، شماره 22.
- میزتال، باربارا (1380). اعتماد در جوامع مدرن، کنکاشی در اصول نظم اجتماعی، ترجمه ناصرالدین غراب، نمایه پژوهش، شماره 18.
- وثوقی، منصور؛ آرام، هاشم (1388). بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر خلخال (استان اردبیل). پژوهش‌نامه علوم اجتماعی. سال سوم، شماره سوم، پاییز، صص 133-153.
- یاری، حامد؛ هزارجریبی، جعفر (1391). بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان (مطالعه موردی ساکنان شهر کرمانشاه). پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. سال اول، شماره چهارم، زمستان، صص 39-58.
- Buzan, B. & O, Weaver (1998). Liberalism and security: the contradictions of the liberal leviathan, copenhagen peace research institute (COPRI). Working papers.
- Buzan, B (2000). Security Studies. Beyond Strategy.
- Jalava, J (2003). Form norms to trust: the luthmannian connevtion between trust and system, university of Helsinki, sage publication. London.
- Putnam, R (1995). Tuning in, Tuning out: The Strange Disappearance of Social Capital in America. Political Science and Politics, December, Pp: 664-668.
- Putnam, R (2000). Bowling alone. The collaps and Reval of American community New York.